

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

תוכן הענינים

ב	סימן קי"ד – דיני שכר ושאר משקין של עכו"ם
ב	סעי' א' – שכר של עכו"ם
ב	גדרי התקנה, ומקום מכירתו
ג	באיזה אופן אסור
ד	איזה משקין נאסרו
ה	השקפת הענין, ומושב ליצים
ו	מסיבה של גויים, וחתונה
ח	סעי' ב' – שימצא דשימצא
ח	ביאור הענין
י	סעי' ד' – אומדנא
י	חשש יין במוצרים שונים
יא	סעי' ה' – אומן לא מרע נפשיה, ועוד סעיפים
יב	נאמנות של אומן גוי
יג	נאמנות של רופא
יד	נאמנות של יצרן
טז	סעי' ו' – לברוק ולחקור
טז	סעי' ז' – שמן
יז	סעי' ח' – סבין, וחריף
יז	סעי' ט' וי' – טרית, טונינא
יח	דג טונה
יח	חיתירו של הרמ"א

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

סימן קי"ד – דיני שכר ושאר משקין של עכו"ם

סעי' א' – שכר של עכו"ם

כל שכר של כותים, אחד שכר של תמרים או של תאנים או של שעורים או של תבואה או של דבש, אסור משום חתנות. ואינו אסור אלא במקום מכירתו, אבל אם הביא השכר לביתו ושותהו שם, מותר, שעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו. ולא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות כדרך שאדם קובע בשתיה, אבל אם נכנס בבית העובד כוכבים ושתה דרך עראי באקראי, מותר. וכן מי שלן בבית העובד כוכבים, חשוב כביתו, ומותר לשלוח בעיר לקנות שכר מהעובד כוכבים. הגה: ויש מתירין צכר של צב וצבואה (מרדכי צס תוספות והרצח מן האחרונים ואגודה פא"מ ואו"ה כלל מ"ג ד"ו וסמ"ק דף קי"ג), וכן נוהגין להקל במדינות אלו.

ושהתקנה היה משום חתנות, ולא משום גילוי. וכ"פ השו"ע, וכ"כ החכמ"א [ס"ז י"ד].

בענין שכר של חילוני, לכאן יש לדמות לס' קי"ב ופת עכו"ם שהיה רק חשש חתנות, ולא לס' קי"ג, בישול עכו"ם, כשהיה חשש שמא יאכילנו איסור. כלומר, בבישול עכו"ם החמרנו יותר מפת עכו"ם, ובפת אמרנו שיש להחמיר אבל מעיקר הדין שרי.

בס' אהל יעקב [י"ג] פ' דשכר של חילוני מותר. ותמיה מילתא שלא התייחס להמחמירים שהבאנו בס' קי"ב.

מבואר בגמ' שבבית עכו"ם, מקום מכירתו, אסור לשתות שכר. ומביא דרב פפא שתאו מחוץ למקום מכירתו, ואילו ר' אחאי לא שתאו אלא בביתו. סתימת שו"ע הוא להחמיר כר' אחאי, דכ' רק בבית ישראל אסור, ולא היתר כל שאינו במקום מכירתו. וכ"מ בחכמ"א.

גדרי התקנה, ומקום מכירתו

אע"פ שאין פסוק או משנה לאסור שכר של עכו"ם, הגמ' פריך מפני מה אסרו שכר של עכו"ם, ומשני רמי בר חמא גזירה אטו חתנות. ורב נחמן אמר משום גילוי.

תוס' מוס' מוכיח מזה שזמן התקנה היה בימי האמוראים, אבל לפני זה לא היה אסור.

המאירי מביא רמב"ן שגרס 'מפני מה אמרו', כלומר, שאינו גזירה, אלא מנהג.

השו"ע נקט בלשון איסור, וכ' עליו הערוה"ש [סק"ט], דכן הוא עיקר ההלכה, ואינו מנהג בעלמא.

מבואר מסוגיין שאין משקין של עכו"ם איסור חפצא, אלא איסור גברא, ותלוי במקום שתייתו, ולא בעצם השכר.

הראשונים והפוסקים נקטו כהרמב"ם שפסק דעיקר הדעה הוא רמי בר חמא,

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

והא דמסוף הסעי' לגבי ישראל הלן אצל גוי מותר להזמין מגוי, ומשמע דבלא"ה אסור; הרי שכר של גוי א' אסור בביתו של גוי שני; אי"ז קושיא על מה שכתבנו, דלכא' שם מדובר שלא הגיע ליד ישראל בין גוי א' לשני, וא"כ הכל נחשב כאילו בא מהגוי שנמצא בביתו, כי הגוי הוא זה שממציא לו את זה, והוא זה שמגיש לו, ולא משנה אם הישראל שילם עבורו. כל נראה לבאר, למרות שאין הכרח.

אם מביא להגוי שישיה של שכר, והגוי הגיש לו א' מהם, אסור, כי זה שכר של גוי שהביא לישראל, ובית גוי. אבל אם הביא להגוי חמש, ושמר א' לעצמו, לכא' מותר.

באיזה אופן אסור

ממשיל השו"ע, דאינו אסור אלא כשהוא כשקבע עצמו, אבל אם הוא בעראי, באקראי, מותר.

ויל"ע, מה הם שני דברין אלו, עראי, וגם אקראי. וביאר החכמ"א [ס"ו י"ד] דעראי היינו לצמא, ולא עבור 'כף' בעלמא. ואקראי, כ' הכה"ח, שאינו יותר מג"פ.

ואינו ברור כל צרכו, ג' פעמים ביום או בשבוע או בחודש או בשנה או בחיים. ועוד, כל מקום מצטרף לחבירו, או כל מקום הוא לחוד. וכן, כל משקה מצטרף או כל משקה הוא לחוד. וכן, לכל גוי יש ג"פ. ואינו ברור.

ומסתמא הכוונה שבאמת היה לא שכיח, אבל אסור כשהוא תדיר. והגדר אינו ברור.

מאידך, הפר"ח, וכ"מ בדרכ"ת, פסקו כרב פפא, וכל שאינו מקום מכירתו, שרי. ומסברא, כשיש כסאות ושלחנות מחוץ למקום מכירתו, כ"ז נחשב מקום מכירתו, ואינו מותר אפ' להני דעות כשהוא מרוחק גם מזה.

כ' הכה"ח, אפ' לפי המחמירים שפסקו כרב אחאי, אינו דווקא בית ישראל, אלא כל שהוא מרוחק מבית העכו"ם, ומקום מכירתו, מותר, וכוונתם הוא לאפוקי מרב פפא ששתה מיד מחוץ למקום מכירתו. ועפי"ז, לשתות בפארק הוא מותר לכו"ע.

מקום מכירתו לאו דווקא, אלא ה"ה בבית עכו"ם, והגוי לא מכר אלא נתן לו, דכל שהיה מסופק לישראל ממקומו של גוי, שייך לסעי' שלנו. [ולא איכפת לן מי ייצר אותו.]

יל"ע, האם אסור לשתות שכר של גוי בבית גוי, כשאין הגוי נמצא שם. מסברא היה מותר, אבל אין הכרע לזה.

ויש שהביא ראיה מהב"ח שאסר אפ' לשתות ביחוד, אבל זה טעות, דכוונת הב"ח שאפ' אינו מסיבה אלא הוא לבד עם הגוי, אעפ"כ אסור.

הנה, שכר של ישראל מותר לשתות בביתו של גוי, כך מסתבר, למרות שאינו מפורש. וא"כ דן החלקת בנימין [סקי"ב], האם מותר לקנות שכר במקום מכירתו של גוי, ולשתותו בבית גוי אחר. ומסברא אין לחלק, וכל שהגוי שהוא נמצא בביתו אינו זה שסיפק לו, לא איכפת לן אם קנה מגוי או לא, דלכא' כ"ז נכלל בשכר של ישראל. וכ"מ בשפת אמת.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

השו"ע ס"ל דסעי' זה הוא על כל סוגי שכר, כולל תאנים, תמרים, שעורים, תבואה, דבש. ורק היקל בסעי' ג' ביין רימונים ויין תפוחים כיון שאינו מצוי, לא גזרו עליה.

מהא דהחמיר בשכר של דבש, משמע אפ' אינו משכר, אלא כל שהוא משקה חשוב, ומצוי, שייך לגזור עליה. וכן מבואר מהא דהיקל ביין רימונים ותפוחים משום שאינו מצוי, ולא כ' משום שאינו משכר.

ההלכות קטנות למד השו"ע שיש להחמיר רק במשקאות שמשכרים, אבל כבר הוכחנו דהפשטות אינו כן.

ועפ"ז, יתכן שאילו היה קולה נמצא בזמן האמוראים, היו אוסרים את זה. אבל אין לנו לחדש מדעתנו.

הפר"ח כ' דבר דומה לזה בענין קפה, שאין להחמיר הואיל ולא היה בזמן הגמ', אבל בעיקרון היה שייך לגזור עליה. כך ביאר דעת השו"ע, ודעת עצמו נביא בהמשך.

מאידך, הערוה"ש ס"ל דאין כאן גזירה על משקאות הפרטיות האלו, אלא הוא גזירה כללי על כל משקה חשוב, אפ' נתחדש אח"כ, וכ' דגזירה זה שייך גם על יי"ש.

הדרכ"ת מביא פרי תואר להקל ביי"ש, דהואיל והדרך אינו אלא לשתות מעט, לא שייך לגזור, ורק שוטף שותה הרבה ממשקאות הללו. [וגם מפחד להיות עם גוי באותה שעה].

הגר"א ופר"ח ס"ל דאין הגזירה אלא על שכר, אבל שאר משקה שאינו שכר,

[א.ה. לדידי היה משמע לי דני דברים אלו הם שיהיה לעיתים רחוקות ולא לעיתים קרובות, וגם, הצורה של השתייה יהיה כעראי, ולא כמי שהוא קובע עצמו, וחלק מהחברה, ויושב נוח. כלומר, בדיוק כהני רבוותא, שיהיה לצמאו בעלמא, ולא תדיר.]

הש"ך [סק"ב] כ' דבמקום איבה שרי. והק' ר' משה [ב' קי"ז] הא איבה אינו סיבה להתיר, דהא איבה הוא הסיבה להחמיר. ור' משה ביאר דההיתר של איבה הוא דמציאות של איבה מפקיע מלהיות קבע. כלומר, האיסור של קבע היינו כשעושה מרצון, אבל כל שכפוי לעשות כן, נכלל בהיתר של עראי.

ואע"פ שיש הבנה לדברי ר' משה, מ"מ ק"ק לומר כן בדעת הש"ך.

למעשה, במקום של איבה, יסמוך על ר' משה, או שיביא שכר של עצמו, וזה מותר, כדאמרן.

איזה משקין נאסרו

יש כמה וכמה דעות באיזו משקים שייך סוגיא שלנו. המובכה נובעת מהא שאין משנה על זה, אלא הוא תקנה מימות האמוראים.

הערוה"ש מאריך בתחילת הסימן לבאר מדוע התנאים והדורות שלפניהם לא גזרו על השכר, ומדוע המתנינו עד ימי האומראים. וביאר, דהתנאים היו בא"י, ובא"י אין השכר נחשב משקה חשוב, ולכן לא שייך לגזורכי אינו מביא לידי. אבל בבבל, במקומות האמוראים, הוא חשוב, ושייך לגזור עליה.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

השקפת הענין, ומושב ליציים

החכמ"א [ס"ז י"ד] כ' "אך בעוונותינו הרבים בזמן הזה כמה קלקולים באים מזה ובפרט לשתות קפה עם חלב שהוא איסור גמור מלבד שעל ידי זה חס ושלום באו לידי זנות כידוע על כן כל אשר בו ריח תורה ירחיק מזה מלהכנס לבתייהם לשתות איזה משקה שיהיה".

בבית לחם יהודה מביא סמ"ע שהיה תקנת ועד ד' ארצות שהפוחזים השותים בבית גוי, א"א שיהיה לו שום מעמד ומשרה, כ"ש רב או חבר או גבאי.

הרדב"ז [ג' תרל"ז] מדינא שרי, אבל אין לנהוג כן. השאלת יעב"ץ מובא ביד אפרים אסור לעשות כן. השל"ה כ' דיש לנהוג כדעת שו"ע. השבות יעקב כ' דאין איסור בשכר, אבל אסור להיות בבית קפה שלהם. המהריק"ש מובא בברכ"י אין להיכנס לשם מחמת מושב ליציים.

וע' פר"ח [סק"ז] דהתיר בית קפה של גוי, אבל לא שכר, ולא התייחס להנושא של מושב ליציים.

ובאמת, בהנושא של הסעי' היה היתר של עראי ואקראי, אבל אם מדובר במושב ליציים, אין היתר כזה. נמצא, הענין של מושב ליציים הוא ענין יותר חמור מענין הקודמת.

לשתות קפה ב'סטארבוקס', לפי הרמ"א שרי, כי אינו שכר תמרים, ולחשו"ע מותר רק בעראי ובאקראי. וכ"ז מלבד שאלות של כשרות, ומלבד מש"נ בס"ד בסעי' הבאה.

ובית קפה, בדרך כלל אינו מושב ליציים כמו בבר.

אפ' מכובד, אינו בכלל איסור זה. ועפי"ז לכא' היו חולקים על שו"ע בסעי' ג', ויין תפוחים ורימונים מותר כי אינו משכר. וגם קפה אינו בכלל איסור זה.

ע"כ הוא דעת השו"ע, ודעימי'. כלומר, לפי השו"ע הוא כל משקה חשוב שהיה בזמניהם. וי"א שאפ' משקה חשוב שלא היה בזמניהם, כולל קפה, תה, שוקולד, יי"ש, מיצים בזמננו שהם שכיחים. ואינו מותר אלא דבר שאינו חשוב או דבר שאינו שכיח.

אבל הרמ"א כ' דיש מתירין בשכר של דבש או תבואה, ולא גזרו אלא על תאנה ותמרים.

ועפי"ז, בירות שלנו מותרים, וכן קפה, ויי"ש, וקולח; כולם אין להם בעיה לשתות בבית גוי. וכ"פ ר' משה [ב' קי"ז], דאפ' הם חשובים, מ"מ לא היו בכלל התקנה.

מאידך, הערוה"ש ס"ל דלפי הרמ"א התקנה היתה על המשקה הכי חשוב, ובזמניהם זה היה שכר תמרים, אבל בזמננו, ראם וקונייק שייכים באיסור זה אילו היו שכיחים, אף לדעת הרמ"א.

ולכא' עפי"ז כל משקה חשוב שלנו, כגון בירות, קפה ותה, קונייק, ראם, יי"ש, הכל אסור לדעת הרמ"א. וכ"כ שבה"ל [ב' מ"ג].

אך, אינו מוכח, דיתכן שהערוה"ש רק יחמיר בשיא החשיבות, וזה לא כולל קפה ושכר, רק יי"ש ודומיהם. וע"ע בזה.

לדינא, העיקר הוא כפשטות הרמ"א, וכדברי ר' משה, ושרי. וכ"כ החכמ"א.

ע"כ חלק ההלכה.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

וכמובן, הבהרנו את זה להמשיך הענין, ויש משחק שדינו כבר, ובר שדינו כמשחק; ותלוי אם הולך להיות חלק מהמצב או שהוא הולך כדי לעשות מלאכתו.

מסיבה של גויים, וחתונה

הרמב"ם [י"ז ט' וי"], לפני שמביא הלכה של סעי' שלנו, פסק "ויש שם דברים אחרים אסרו אותן חכמים ואף על פי שאין לאיסורן עיקר מן התורה גזרו עליהן כדי להתרחק מן העכו"ם עד שלא יתערבו בהן ישראל ויבאו לידי חתנות, ואלו הן: אסרו לשנות עמהן ואפילו במקום שאין לחוש ליין נסך, ואסרו לאכול פיתן או בישוליהן ואפילו במקום שאין לחוש לגיעוליהן. **ביצד לא ישתה אדם במסיבה של עכו"ם**, ואף על פי שהוא יין מבושל שאינו נאסר, או שהיה שותה מכליו לבדו, ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר", ואח"כ ממשיך ומביא הלכה שלנו.

הערוה"ש בריש הסימן מביא רמב"ם זה ומק' מנין לו את זה; מה האיסור החדש של מסיבה שלא ראינו בשום מקום.

הטור מביא רמב"ם הזה, אך השו"ע ורמ"א וכל הנו"כ לא הזכירו מילה מדברי רמב"ם הללו.

המפרשים שאינם על הדף; פרי תואר, דרכ"ת, ב"ח, ערוה"ש, חת"ס, כולם הביאו הלכה זה.

וקשה, מדוע השו"ע לא הזכיר הלכה זה. ואולי י"ל דכבר אסר שתיית כל המשקים של הגוי, ולכן איסור זה אינו מוסיף כלום, חוץ מאופן שאינו שכיח כלל.

בירה בשדה תעופה, לרמ"א שרי אם אינו מושב ליצים, אבל לשו"ע אינו מותר אלא בעראי ובאקראי.

בטיסה, בדרך כלל אינו מושב ליצים.

עכ"פ, צריך לבדוק ולחקור ולדרוש ולשקול בכל אתר ואתר אם הוא מקום הראוי לישראל להיות שם, וכ"ש לבן תורה, או למי שיש לו שאיפות כאלו, עבורו ועבור ילדיו.

יל"ע, איש העוסק בקירוב לבבות לעבודת השם, האם מותר לו ללכת לבר או למשחק כדי לעשות קירוב.

והנה, עצם איסור הליכה למשחק, ע' באג"מ [יו"ד ד' י"א] הדן אם הוא בחוקתיהם לא תלכו, כי אינו קשור לע"ז, ואינו חלק מחדת שלהם. וכ' דיש לאסור משום ליצנות, ביטול תורה, וגורם לו להיות בטל לגמרי.

הרי, יש איסור מושב ליצים ללכת למשחק, כי המציאות יעיד שהוא מצד של ליצנות. ולכן אסור ללכת לשם אף כדי לעשות קירוב. וכי תימא, הא זה כפיקו"נ, ודוחה איסור ליצנות, י"ל, אם היה הולך בשבת כדי לעשות קירוב, אה"נ, אבל כל כמה שאינו פיקו"נ לענין שבת, אין להקל בענייננו.

ולענין ללכת לבר לעשות קירוב; הרי מי שהוא חשמלאיף מותר לו ללכת לבר לתקן החשמל שם, כי אינו חלק מהמצב שם, אלא עושה מלאכתו. וה"ה כאן, אם לוקח החברה שלו לשם כדי ליהנות, אסור. אבל אם הוא הולך לשם כדי לחפש ולמצוא נשמות אבודות, הרי הוא עסוק במלאכתו, ואינו שונה מחשמלאי הנ"ל.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

ואם לזאת, הואיל וכל המסיבה הוא בביתו של הגוי, מסתמא הוא העיקר, ואסור אף אם הוא מיעוט גויים.

א"נ י"ל, וכן יישב בנו הגר"ד, יתכן דבמעשה שהיה היה הרבה חברים להגוי, ולכן היה שם רוב גויים.

[ע"פ הלכות אלו יל"ע, על מה סמכו לעשות מסיבה בחנוכה בבית הלבן. ולפי תי' הראשון, לא יהני במה שיש שם רוב ישראל. ואולי זה מצב של איבה, לא לעשות המסיבה.]

השו"ע בסי' קנ"ב, ע"פ רמב"ם [ע"ז ט' ט"ז], גוי שעושה משתה לחתונת בנו או בתו, אסור לישראל לאכול שם, אפ' אוכל שלו, ואפ' עם משרת שלו.

וק', הא כבר נאסר מחמת איסור מסיבה, ומה ניתוסף בהלכה זה של חתונה.

ואולי י"ל, דכאן ניתוסף לאסור מאכל שלו.

הפר"ח תי' דקמ"ל כאן דאסור אפ' אם הישראלים יושבים בשולחן שלהם מן הצד, משא"כ איסור מסיבה.

א"נ י"ל, כאן מאכל אסור ג"כ, ואילו מסיבה אסור רק משקה [דלא כערוה"ש שהבאנו למעלה].

א"נ י"ל, במסיבה מותר משום איבה, משא"כ חתונה. ע' ט"ז שם בשם הפרישה, ומש"כ עליו.

א"נ י"ל, במסיבה יש היתר של רוב ישראל, משא"כ התם.

א"נ י"ל, מסיבה מותר להיכנס, אבל אסור לשתות, אבל בחתונה אסור

אבל קשה, הא שכר מותר בעראי ואקראי, ואילו איסור זה לכאן' אסור אף בכה"ג. ואולי י"ל דכל המציאות של משתה הוא מציאות של קבע, ואה"נ אם יהיה ציור של עראי, אף זה שרי. וע"ע בזה; ובאמת מבואר כן מהר' משה שנביא בסמוך.

אך קשה, דהערוה"ש כ' דאיסור זה כולל אכילת אוכל כשר, וא"כ שפיר ניתוסף איסור במסיבה, ולכן ה"ל לשו"ע להזכירו. וצ"ע כעת.

ר' משה [ב' קי"ז] דן ב'פארל"ע מיטינ"ג' בבית גוי לצורך מצוה. וכ' לאסור, ע"פ סי' שלנו, וע"פ הגמ', דהאיסור לשתות שכר הוא אטו מסיבה שלהם, וכ"ש המסיבה עצמה אסור. וממשיך ר' משה דאם הגוי עושה לעצמו, והוא מצב של איבה, יש להקל, כי אז השתייה הוא כעראי [הזכרנו סברא זה למעלה].

ובאמת, פגישת עסקים עם גוי מותר, ואינו נחשב מסיבה, ולכן דברי ר' משה מחודשים במה שהחשיב פארל"ע מיטינ"ג כמסיבה ולא כפגישת.

ועוד, מקורו של ר' משה הוא סעי' שלנו, ולא הזכיר מאומה בשם הרמב"ם שהוא המקור לאיסור מסיבה, וצ"ע.

ועוד קשה, הא אם זה מגישה לצורך מצוה, מסתמא יש שם רוב ישראלים, ולכן אינו כלול בכל האיסור, כדמבואר ברמב"ם.

וי"ל, דאע"פ שהרמב"ם תלה הדבר ברוב, מ"מ יש לדמות את זה להל' שבת ואמירה לעכו"ם, שאם הדליק גוי נר, תלוי אם היה רוב ישראלים או גויים, אבל אם היה אדום חשוב, מסתמא הודלק עבורו.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

והא מיהא ברור, דהואיל ויש כ"כ פרטים שונים, הסוגיא אינה ברורה.

להיכנס. [ברמב"ם יתכן לומר כן, אבל לא בשו"ע.]

[א"נ, אולי מסיבה מותר מים, ואילו חתונה אסור.]

סעי' ב' – שימצא דשימצא

מקום שישראל נוהגין קולא ביין של עובד כוכבים, אף השכר אסור.

לאסור אלא במקום דמקילין, אבל אילו היו יודעים שבאמת אסור, היו מונעים. אבל במקום שהוא חלילה היתר גמור, ואף אם ימנע מלשתות שכר, לא ימנעו מלשתות יין של גוי, אין מקום להחמיר.

ויל"ע, האי שימצא דשימצא, באיזה משקין הוא נוגע. כלומר, ממה יש למנוע, כדי שאחרים יראו שיש שאלות בשאר המשקין.

והפשטות, דאחרי שנתבאר בסעי' הקודם שאין שום משקה שיש בו איסור חפצא, עדיין שייך לאסור משום סעי' שלנו. כלומר, הפשטות הוא שאינו קשור לסעי' הקודם כלל.

הנה, הב"ח למד כל הגמ' באופ"א, ואין השימצא דשימצא משום אחרים, אלא הענין הוא שאם ישתה השכר, יבא לשתות היין, וח"ו יכשל ביין של עכו"ם. ועפ"י כ' הב"ח דרך שכר של ישראל, יבא לשתות יינו של ישראל, ויתכן שהישראל אינו נזהר כראוי. אבל שכר של גוי, אין הו"א שישתה יינו של גוי, ולכן שכרו של גוי שרי.

הט"ז מביא דברי חמיו, ולא נראים בעיניו.

ביאור הענין

הגמ' ע"ז דף ל"א: שמואל בר ביתנא הגיע למקום פלוני, הביאו לו יין ולא שתאו, הביאו לו שכר ולא שתאו. ופריך, בשלמא יין לא שתה, משום 'שימצא' אבל שכר מדוע לא שתה, ומשני, משום 'שימצא דשימצא'.

הרשב"א כ' דאולי הלכה זו אינו אלא לבעל נפש, כשמואל בר ביתנא, אבל שאר אנשים אין לאסור שכר, כי הוא גזירה לגזירה. ומסיים, דאפשר שהכל חדר גזירה, ויש לכל אדם ליזהר, וטוב ליזהר.

הרי"ף והרמב"ם לא הביאו הלכה זה, וע"כ ס"ל דהוא רק לבעלי נפש, אבל הטור והשו"ע הביאו, וע"כ ס"ל דיש לכל אדם לנהוג כן.

והנה, ה'שימצא' הוא שאינו שותה יין של ישראל משום חשש יין נסך, שלא היו מקפידים בזה. ושכר אסור, שימצא דשימצא, גזירה שכר אטו יין.

וביאר הט"ז בשם המהרש"ל, דמהא שרואים שמונע מלשתות שכר, יבינו שיש איסור ביין של גוי, וימנעו מלשתות אותו. ועפ"י כ' המרש"ל, דלא שייך

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

הערוה"ש מביא מהלך של הב"ח, וכ' דאינו פשט בשו"ע, דהשו"ע כ' דהכל תלוי ב'מקום', אבל להב"ח אינו ענין למקום.

ממשיך הערוה"ש, ומביא הראשונים שמשמיטים הלכה זה, ואף הרשב"א אינו ברור, וכו', ומסיק דלפי הרמ"א בסעי' הקודם אין להחמיר בשכר כלל.

ולא זכיתי להבין דברי הערוה"ש, מה ראה להשוות סעי' ב' עם סעי' א', האם לא קשורים אחדדי, כאן הוא חשש מפני הרואים, ואם ירגישו ממשקה זו למשקה אחר, ומה זה משנה אם הוא שכר או יין רימונים, סו"ס אם ע"י חומרתו לא יבואו לשתות איסור, שייך ביה ה'שימצא דשימצא'.

ולאור שאין לי הבנה בדבריו, ולאור דבריו שכ' דאי"ז פשט בשו"ע, מהא דכ' 'מקום', ההנחה הראשונה במקומה עומדת, והלכה זה אינה מוגבלת לשכר.

[אולי פשט בערוה"ש הוא דרך גזרו במשקה חשוב אטו משקה אחר, כמו בסעי' א' דהכל ענין של חשיבות. ועדיין צ"ע.]

הדרכ"ת [סק"ט] הביא הערוה"ש שמיקל בכל הענין, ע"פ רמ"א בסעי' א', וכ' שאין לנהוג כן אלא יש לנהוג בשו"ע, וכדברי הב"ח, ורק בשכר של ישראל.

והנה, רישא של דבריו מובנים, שיש לנהוג בשו"ע ולא בערוה"ש, אבל סיוס דבריו להחמיר רק בשכר, ורק של ישראל, הא ג"ז נגד פשטות שו"ע, וכבר לימד אותנו הערוה"ש דהב"ח והשו"ע אינם אותו דעה.

ולכן, השתי דעות, הערוה"ש והדרכ"ת, שהגבילו כל הסעי' לסעי' הקודם, אינם כדברי שו"ע ורמ"א, ולכן אין לזוז מדברי הסעי', ויש מקום לאסור אף כשאינו שכר, אל אף הרמ"א בסעי' א'. וזה דלא כחלקת בנימין.

וכמש"כ, כפי הבנת הט"ז בשם המהרש"ל, אין מקום לחלק בין שכר לשאר משקים. וגם מובן היטב הצד להחמיר רק באדם חשוב. ובאמת, פשטות הגמ' הוא כהבנת הט"ז ולא כהבנת הב"ח.

הש"ך מביא הב"ח, ומסיים ע' פרישה וב"ח. ויתכן שכוונתו לומר שיש לאסור בשכר של ישראל וגם שכר של גוי, ולא היה כוונתו להקל כהב"ח, ודלא כהט"ז.

[כלומר, להב"ח, רק שכר של ישראל אסור, להט"ז, גם שכר של עכו"ם. ויתכן שהש"ך אוסר שניהם.]

החת"ם [חידושים על יו"ד, מובא בתשובות והנהגות א' תל"ז] עוסק בענין בית קפה של גוי, ואסר לשתות שום קפה, משום שהיו אלו שלא נזהרו עם החלב של הגוי, ומקורו הוא סעי' שלנו, שימצא דשימצא. וכ' דאע"פ שרבים עושים כן, אעפ"כ אסור, ולא אמרי' אחרי רבים לרעות.

הרי, ע"כ למד כהט"ז, ולמד שאינו מוגבל לשכר, אלא כל שיש משקה שהעולם אינם נזהרים, ואילו היינו מודיעים להם היו מתחזקים בה, יש איסור לשתות אפ' המשקה המותרת.

והנה, כלפי מה הדברים אמורים, הרי הרבה אנשים נוהגים לשתות קפה שחור או עם סויה בבית קפה של גוי, כגון

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

ונראה, שאיסור זה אינו דווקא כששותה שם, אלא גם אם לוקח לביתו, נמי שייך לאסור. וע"ע בזה.

ולכאנ', אינו מוגבל לקפה שחור, אלא אף קולה, ואולי אף מים נמי כלולים באיסור זה.

וכגון, אסור לשתות קפה שחור במסעדה של רבנות, דיבואו לאכול עוד דברים האסורים.

מסתברא, דאין בכוחנו לאסור אלא בצורה דומה להא דשו"ע והנו"כ וגדולי האחרונים. כלומר, לא מצינו לאסור מחמת אוכל לא כשר, אלא רק משקה אטו משקה. וכן, לא מצינו לאסור אלא בחנות המוכר משקאות פתוחים, או היכא שהוא מוצר סגור, כגון סופר, לא מצינו לגזור.

'סטארבוקס'. אמנם, באותו חנות הם מוכרים גם שאר משקאות שיש בהם רכיבים מיינ עכו"ם. ול"ע, היו מקרים רבים שנכשלו בזה, ושתו משקאות אלו כי לא ידעו שיש איסור בגוויה, כגון משקה Refreshers או Frappuccino, וכשגילו שאכלו איסור ממש, נודעו וציערו על העבירה שבאה לידם.

והרי, אם אנשים שומרי תו"מ לא יקנו קפה שחור בחנויות אלו, גם טעות הזה היתה נמנעת, כי היו שואלים מה ראו לאסור, ויגידו כי יש שמה משקאות של איסור.

ולכן פשוט וברור, שהט"ז והחת"ם ודעימיהם היו אוסרים לשתות קפה שחור בחנויות אלו. ואפ' לפי החולקים, שכבר כתבנו דאינו הפשטות ואינם העיקר, הרי לכת"פ הוא החכמ"א שהבאנו בסעי' הקודם, ובעל נפש ירחק מזה.

סעי' ד' – אומדנא

כל אלו המשקים, וכן החומץ של שכר, אסור לקנותו מהם אם דמיהם יקרים מדמי היין, שאנו חוששים שמא עירב בהן יין (עד שאין ס' לזטלו מרדכי צ"ס ראז"ה). בד"א, כשמוכרים בחנות; אבל אם רואה שמוציאים אותו מהחבית, מותר, ולא חיישינן שמא עירב בו יין, שאם היה מערב יין בחבית היה מתקלקל. הגה: ואף על פי שרגילים למשוך היורות והכלים צומן חזיר, אין לחוש, דהוי נתינת טעם לפגם, גם צטל צס' (ארוך כלל מ"ד ובמרדכי פא"מ); גם אין לחוש אם נתנו משקין אלו בכלים של יין. וע"ל סימן קל"ד במקום שנהגו לתת דם או שאר איסור לתוך המלח או דיו, אם מותר או אסור.

בשש. ומחמת קושיא זה הט"ז חולק על הרמ"א.

חשש יין במוצרים שונים

הרמ"א כ' דחוששין ליין עד שאין ששים לבטלו. והק' הט"ז, 'תמהתי', מדוע צריך ס', הא יין בטל בשאר משקים

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

'ברנדי', המציאות הוא שעשוי מיינו של גוי, ולכן בלי הכשר הוא אסור מדינא.

הש"ך [סקכ"א] כ' דיש מוצרים שאי"צ לחוש ליין של עכו"ם, דהיינו היכא שהוא כ"כ מרוחק ו'מופקע' מיינ, שאין לחוש שמא עירב בו יין.

בהנשוא הגדול של אין מבטלין איסור לכתחילה, שיטת הרדב"ז [תתקע"ח] דאם הגוי הכנים איסור לתבשיל שלו, מותר לישראל לאכלו [עכ"פ מצד איסור אמא"ל], אבל אסור להישראל לקנותו ממנו, דזה כאילו מצווהו לעשות כן, וכנעשה בשבילו. שיטת ר' משה הוא דלא כהרדב"ז, ולהקל בזה.

ומהרמ"א שלנו מבואר דלא כרדב"ז, דכ' דאם יש ס' מותר לקנות ממנו, ואילו להרדב"ז ה"ל להחמיר; ע"כ דעת הרמ"א הוא להקל בזה. וכ"כ התהל"ד [יו"ד כ"ג].

וע"ע משנה הלכות [ז' קי"ג] ובדה"ש לענין היכא שיש 'הכשר' על המוצר, האם ומתי זה נחשב נעשה בשליחות ישראל. וע' חזו"א דחילוני שמבטל איסור לכתחילה, קלקולו הוא תיקונו, דע"כ אין כוונתו לבטל, הואיל ולדידה אין נפק"מ, ל"ע.

הנקודה כ' כ' ד'לק"מ, דהא דקיי"ל דיין בטל בשש, היינו ביין במים, אבל יין בשאר משקין, בזה אינו בטל אלא בס'.

ר' משה [א' ס"ב ועוד מקומות] מיקל כהט"ז, דיין בשאר משקין בטל בשש, ובעל נפש יחמיר כהש"ך והרמ"א להצריך ס'. וזה נפק"מ לענין יי"ש של 'שרי', דהוא תלוי במח' הזה.

והיינו רק כהוא 'בלנד', שהוא עירוב כמה סוגים ביחד, אבל 'סינגל מלט', אין בו אפ' שש נגד היין שבחבית.

שי' הרשב"א, במקום שיש לחשוש שהגוי עירב יין להחומץ או השכר, יש להחמיר אך במקרה שידוע שלא עירב. וכן, או יודע שבמקרה שלו יש ס' נגד היין, יש לאסור ולגזור אטו היכא שאין ס'.

השו"ע בס' קל"ד סעי' י"ג פסק כהרשב"א, אבל הרמ"א כאן דמתיר היכא שיש ס', הוא לאפוקי מדעת הרשב"א.

ועפ"ז, לספרדי, לכאז' אסור לשתות כל וויסקי, כי יש רגילות לערב, אפ' אם בבקבוק וחברה זה לא עירב. ואולי לספרדים נחלק בין חברה לחברה. וע"ע פ"ת ס' קל"ד סק"ח.

סעי' ה' – אומן לא מרע נפשיה, ועוד סעיפים

יין רמונים שמוכרים לרפואה, מותר ללקחו מהתגר אפי' שלא מהחבית, אף על פי שדמיו יקרים מהיין, משום דכיון דאית ביה קפידא לא מרע נפשיה. (וכן כל דבר שקונים מן האומן ללא מרע נפשיה) (כן משמע מדברי הר"ן פא"מ ומרדכי ר"פ כילד מצרכין).

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

נאמנות של אומן גוי

הרמ"א הוסיף על השו"ע 'זכן כל דבר'. ויל"ע מה זה כולל. ולכא' הכוונה להרויח אפ' אם יש חשש איסור דאורייתא, אעפ"כ יש נאמנות של אומן לא מרעי נפשיה. [א.ה. אולי י"ל דכוונתו לרבות אפ' דברים שאינם לרפואה, דהו"א רק במילי דרפואה יש הקפדה טובא, וקמ"ל.]

והנה, הסוגיא הגדולה של אומן לא מרעי נפשיה הוא ארוכה מארץ מידה, אבל כאן הוא מעיקרי המקומות שמוזכר בשו"ע, ושייך בכל התורה כולה.

הגמ' מנחות דף מ"ג. עוסק בענין לקנות טלית מתגר, והגמ' מתיר, ואין לחשוש שלא נעשה לשמה, כי אומן לא מרעי נפשיה.

וק', הא לפי"ז, גם לענין שאר דברים, כגון בשר נבילה, ה"ל לסמוך על האומן, ולא שמענו ולא ראינו שמותר לקנות בשר מתגר גוי בלי חותמת כשאומר שזה בשר שחוטת למחדריק, ומאי שנא טלית מבשר. כה"ק המג"א באו"ח סי' כ', מובא בפ"ת כאן.

ותי' המג"א, מובא שם במ"ב, דרך לענין טלית יש להאמין הגוי, כי אינו דרכו של עכו"ם לעשות טלית, וא"כ מסתמא נעשה ע"י ישראל, ונסמוך ע"ז בצירוף הסברא של אומן, אבל כשאין ה'סמתא' הנ"ל, כגון בבשר, דגם גויים אוכלין בשר, אין לסמוך על הסברא של אומן לחודיה. וכגון, כשיש חוטים, והתגר אומר שאלו ציציות שנעשו לשמה, אינו נאמן, דאולי הוא סתם חוטים של גויים, אבל בטלית ליכא למיחש להכי, ומש"ה נאמן. [בזמננו פשוט דצריך השגחה

נאמנה, דיש חילונים ורפורמים וכל שאר קלקולים שאין לסמוך שנעשה לשמה.]

נמצא, השו"ע והרמ"א כאן נשמעים כקולא גדולה, והמג"א הוא הגבלה וצמצום גדול על דבריהם.

הגליון מהרש"א ומחצה"ש כ' דרך כאן נאמן הגוי כיון דהוא מילתא דרפואה, ממילא יש הקפדה טובא, והגוי מקפיד יותר, אבל בשאר דברים שהגויים לא איכפת להם, ורק ישראלים איכפת להם, שוב אין להאמין האומן בזה.

כלומר, הם חילקו בין קצב בשר לנידוד' כאן, אבל לא יישבו הגמ' במנחות לענין טלית.

הנוד"ב [מ"ב] ס"ל דהעיקר הוא מש"כ השו"ע והרמ"א כאן, ואומן נאמן לכל דבר. והא דאין אנו קונים בשר מקצב גוי האומר בשר, היינו משום דאולי הקצב חושב שהוא בשר, כיון שקנאו יהודי, אבל באמת היהודי מכר לו את זה כיון שהיה נבילה; ממילא בקצב החמירו, אבל בשאר כל התורה כולה, אומן נאמן לגמרי, אע"פ שהוא גוי.

המ"ב מביא הרבה מהנ"ל, ואח"כ מביא הארצות החיים להמלבי"ם, דעושה כעין פשרה, דאם כל כולו של העסק של הגוי הוא למכור ליהודים, נמצא מקפיד טובא על נאמנותו, ולכן נאמן, אבל אם יש לו עסקים אחרים, או שמוכר גם לגויים, לא איכפת ליה כ"כ מהנאמנות שלו בקרב היהודים, ולכן בכה"ג אין לסמוך אלא כשיש צירוף אחר.

הרמ"א ביו"ד סי' ש"ב איירי באומן חייט, שקיבל כפתור וחוט מהלקוח, אין לחוש שמא השתמש בחוט אחר, כי אומן

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

היכא שהוא עבידי לגלויי לאחר זמן ארוך.

ובאמת, מהא דבסי' צ"ח וכל דיני איסור והיתר יש מושג של קפילא, אע"פ שהוא גוי, אלמא דהיכא שהוא אומן, וגם הוא מילתא דעבידי לגלויי, נאמן. וא"כ ה"ה בנידו"ד.

אמנם, אם הסיפור קרה בארה"ק, הרי כאן כמעט ואין שום עונש לרופא שמשקר, והוא מילתא דשכיחא שרופאים משקרים. ועוד, הרי יתכן שהרופא יודע שאם ע"י טיפול שלו נאסרה לבעלה, לא יהיו מרוצים ממנו, אבל אם היא מותרת, יהיו מאוד מרוצים, וא"כ יש לחוש שמא משקר כדי להטיב עצמו בעיניהם.

מאידך, אם יתפסו לו כשקרן, גם לא יהיו מרוצים, וגם יגידו לכל החברים שלהם, וא"כ אינו רוצה בכל זה.

והנה, הפשטות הוא שהרופא לא היה משקר; דאע"פ שרוצה לרצות המטופלים שלו, מ"מ יגיד לעצמו שאינו כדאי לשקר על הצד שיצא מזה בלגן, ומה לי ולצרה הזאת, רק כדי להתיר אשה א' לבעלה, ועדיף להגיד האמת, כפשטיה. כלומר, אין לו סיבה הדוחק אותו לשקר, כגון לקיים העמדה שלו, או להרוויח דבר, אלא הוא אומן, ורק יגיד חוות דעתו המקצועי, ולא ישקר כדי לרצות אשה חרדית אחת, כי אינו כדאי עבורו לשקר.

והיכא שכתב כן בסיכום ביקור, ואינו אמריה בעלמא, כ"ש שנשמע יותר להקל.

המהרש"ם כ' דהיכא שהוא 'השערה', בזה לא סוכמין כ"כ על אומן, כי יש לחשוש 'דדמי', שדימה לו כן, אבל האמת

לא מרעי נפשיה, וגם, איכא למיקם עלה דמילתא. ולכאו' זה כהמג"א דלא סמן על אומן לחוד, אבל לשאר המהלכים, יל"ע מדוע הוצרך הרמ"א לעוד טעם. וע"ע בזה.

נאמנות של רופא

לאור כל האמור, יל"ע, מה דינה של אשה שהלכה לביקור אצל רופא, והרופא אמר לה שיש לה פצע באותו מקום, ומחמת כן תראה כתמים, אבל אין לחוש כיון שאינו אלא ממכה ולא מהמקור.

והנה, אם הרופא הוא יהודי שומר תו"מ, נאמן, אבל אם הרופא הוא גוי, וה"ה אם הוא רופא חילוני; דכל שאינו מחשיב תורה משה והלכותיו, אין לו נאמנות [וע' חו"ש דכ' חילוני גרוע מעכו"ם לענין זה]. והשאלה, האם בכל זאת נאמן משום שהוא אומן, או שיש לחשוש שהוא מהרחם.

והנה, היכא שהטיפול שעושה הרופא בדרך כלל אינו אוסר, ויש לה חזקת טהרה, אין לחוש שמא אסרה. אך נידו"ד איירי כשראתה דם אח"כ, וע"פ הרופא היינו צריכים לתלות במכה, שאפשר לברורי.

ומסברא היינו אומרים להקל, דיש כאן אומן לא מרעי נפשיה, זה גם מילתא דעבידי לגלויי, שאם היא היתה הולכת לבודקת עכשיו, היו יכולים לברר אם הרופא דיבר אמת או שקר. כלומר, אפ' המג"א שלא סמך על אומן לחוד, היה מיקל כאן, כיון שיש צירוף של מילתא דעבידי לגלויי. אמנם, הפמ"ג שם מחלק בין היכא שהוא עבידי לגלויי מיד, ובין

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

נאמנות של יצרן

יל"ע, אם חברה שמייצר מזון אומרים, בטלפון או בכתב ומייל, מה התהליך הייצור, ואיזה רכיבים יש בתוך המוצר, האם הם נאמנים, כדי שלא נחשוש לטרפות. דהרי, א"א לסמוך על רכיבים על המוצר, כי כל שהוא פחות מאחוז מסויימת אין חובה להזכיר עליו, ועוד, יש כ"כ הרבה מילים לכ"כ הרבה מוצרים, ויש דברים כלליים כגון 'חומרי טעם וריח' שאי אפשר לדעת מה כלול בזה.

והנה, היה פעם הכשר שסמך על המושא ומתן עם החברה, וע"י כך נתנו ההכשר שלהם על המוצרים, ויש הרבה הכשרים שלש להם רשימות של מוצרים כשרים, והרבה מהמוצרים לא בדקו באופן אישי אלא סמכו על מה שתיאר להם הגוי; ויל"ע, האם הגוי האומן נאמן בזה.

והנה, לפי הנוד"ב נאמן, כי סו"ס הוא אומן לענין זה. לפי המג"א, הרי אין כאן עוד צירוף, וא"כ ה"ל להחמיר. ולפי הארצות החיים שהביא המ"ב ג"כ ה"ל להחמיר, כיון שאין הישראל עיקר פרנסתו של החברה הגדולה. ובאמת, אף לפי הנוד"ב, אם מבחינה חוקית אין צריכים להגיד תהליך הייצור, או רכיבים פחות משני אחוזים, שוב ליכא הטענה של אומן לר מרעי נפשיה, כי יודע שאינו צריך להגיד את זה.

והנה, העושים כן סומכים עצמם על דברי ר' משה [א' נ"ה] שהתיר להאמין חברה על מה שכתבו בכתב. ואע"פ שר' משה אכן התיר כן בסוף התשובה, מ"מ היינו רק בצירוף כל הצירופים שפירט

אינו כן, אבל אם אומר בעיני ראיתי כך וכך, בזה יש יותר עזות לשקר, ויש יותר חשש שיתגלה שקרו ויענש על זה, וא"כ יש לסמוך על נאמנות שלו מחמת שהוא אומן.

המהרש"ם [א' י"ג] כ' דאפ' היכא שהוא השערה, אם שואל אומן אחר שלא בפני הראשון, ושניהם אומרים אותו דבר, נאמן.

נמצא, לפי הנוד"ב יש לסמוך על הא דהוא אומן לחוד, ולסי המג"א יש כאן עוד צירופים. ועוד, לפי המרש"ם נאמן כי אינו 'השערה' אלא 'עובדא'. ועוד, יש סברות גדולות שלא לחשוש לשקר, וניכר שמדבר האמת, ולכא' קשה מאוד להחמיר בזה.

ואם אומר לפני הטיפול שזה יגרום פצע ותראה ממנו דם ואינו מן המקור, ודאי זה נוטה לאמת. ואם אמר שהוא גרם להפצע, ובכך מגרע ממקצועותו, זה עוד סיבה להאמינו, כי היה לו לשקר כדי לראות טוב, ולא עשה כן אלא גרע מעמדתו, וע"כ זה האמת, וכ"כ המלמד להועיל [ב' ס"ה], וע"ע ר' משה [א' צ"ה].

והן זה אמת, דכל שישתנה הציור, ישתנה הדין; כגון אם אנו יודעים שיש לו אג'נדה נגד תורת משה, או שאינו אומר בוודאות אלא בהשערה, או אומר דבר שאינו מסתבר, או שאם באמת יש דימום מהמקור זה מגלה שעשה הטיפול באופן לא מקצועי, ולכן אומר כן רק כדי שיראה טוב, וכהנה רבות. כלומר, צריך הדין לדון אם ניכרים דברי אמת או לו, ובמעשה שהיה היו ניכרים דברי אמת.

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

או מוצר. ואלו מקצת דבריו, "ואיני רואה שיוכלו ליתן הכשר אלא דוקא במשגיה תמיד, ושיוכל לבא בכל עת וליכנס בכל מקום מבית החרושת בלא שום רשות ובלא שום עיכוב. ויהיה המשגיה ירא שמים ואמין רוח – באם שלא פתחו לו תיכף יאסור. כי הבעלים וכל הפועלים יחזיקם לחשודים שלא להאמין להם כלל. וידעו הבעלים וכל הממונים וגם הפועלים, שאם יזדמן איזה חשד, יאסור, בלא קבלת שום תירוצים. ויהיה זה כתוב וחתום בכתב חוזה, שיהיה לו כח גם בדיני המדינה. ואם המשגיה הוא איש שאינו חושד באינשי כל כך, אינו ראוי להיות משגיה, וכן אם חסר לו אומץ רוח ותקיפות דעתו אינו ראוי להיות משגיה.

עכ"פ צריך משגיה תמידי ויהיה איש אמין רוח, אף שהוא ירא שמים. [וששכר] אומנותו יהיה רק משתלם מועד הכשרות, ולא יהיה לו שום חשבונות עם בעלי בית החרושת, ושלא יצטרך להחניף להם. ולא ישמעו כלל [ועד הכשרות] לבעלי בית החרושת כשאומרים שבחים על איזה משגיה וחסרונות על איזה משגיה. והשכר יקבל ישר מועד הכשרות, ולא מבעלי בית החרושת אפילו רק בדרך המחאה בעלמא, עכ"ל.

עכ"פ, הרשימות השונות שיש לארגוני כשרות, צריך לברר האם הוא על סמך ביקורים ומירתת, או שהוא מידע בעלמא ממה ששמעו מהם. ויש ארגוני כשרות האומרים שרשימות שלהם הוא למנוע אוכלי טרפות מלאכול ודאי איסור.

בתחילת התשובה. כגון, הא דעבידי לגלויי, נכנס ויוצא, ויש מירתת אם הרשויות יראו ששיקרו, והשואלים שאלו החברה מבחינה רפואית.

כלומר, ר' משה כ' דאם שאלו מטעמי כשרות, או שאין נכנס ויוצא, או שאין מירתת, ואין סופו להתגלות, אין להאמין חברה, אפ' אם כתבו במכתב.

ובאמת, יש עוד תשובה מר' משה ג' ח' בענין דגים, שהאריך דאין לסמוך על מה שאומרים המפעל או על נכנס ויוצא, אלא בענין משגיה תמידי, דכיון שמקלפים הדגים מהר מאוד, אם לא יראה תמיד יש לחשוש שיכניסו דגים טמאים.

ובעוד תשובה [ד' א'] שאלו ר' משה סתירה בין התשובות, דבהראשון כ' דיש להאמין החברה, ואילו לגבי דגים לא האמין להם. והשיב ר' משה דאי"ז חזרה ממה שכתבתי, ד"חם ושלום לומר כן, וטעות הוא. ומבאר, דאין להאמין על היצרן אלא כשבאמת יש למיקם עלה דמילתא, ובאמת יש מירתת ועבידי לגלויי, אבל בדגים לא שייך הכי, כי יקלפו הדגים מהר בלי שאף א' ישים לב לזה.

וע"ע אג"מ [א' נ'] בענין שאלה של יין נסך על מיץ ענבים, וכ' דיש להאמין המפעל במה שכותבים להם, אם יש אומן לא מרעי לנפשיהו, והוא מסל"ת, כלומר שלא ידעו שיש נפק"מ לדינא, והוא שאלה של איסור דרבנן. וע"ע בטוטעו"ד להגרש"ק [ג' ב' נ'] דיש להאמין לדינא דמלכותא דינא אם אכן יש מירתת מזה.

וע"ע ר' משה [ד' א' ואילך] הסדר ההכרחי כדי שהכשר יכול לאשר מפעל

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

פעי' ו' – לבדוק ולחקור

כ' שו"ע, "צריך ליזהר ולבדוק ולחקור בשכר ובמשקה של דבש שעושים העובדי כוכבים עכשיו, אם נותנים בהם שמרים של יין".

וזה אינו דווקא שכר, אלא כולל גם וואדקה וקולה ושאר מוצרים, לזוודא שאכן כשרים [הרכיבים והכלים], ודברים אלו עשויים להשתנות תמיד.

כ' הרמ"א "הנה: ואם דרכן ליתן בו שמרים, אסור לקנות מהם אם אין במשקה ס' מן השמרים (ב"י בשם תוספות ומרדכי). והוא דלא עבידי לטעמיה, דלטעמיה אפילו באלף לא בטיל (ארוך כלל כ"ב וב"י ס"ם קל"ד בשם תשובת רשב"א וע"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"א)".

והנה, הא דיש 'שרי' בוויסקי, הוא עבידי לטעמא, להמבינים, וא"כ אינו בטל אפ' בס'. ואכן, מטעם זה החמיר המנח"י. ומי שרוצה להקל בשאלה זה, עליו להביא ראיה.

פעי' ז' – שמן

פסק שו"ע, "שמן ודבש של עובדי כוכבים, מותרים, ואינם נאסרים משום בישולי עובדי כוכבים ולא משום גיעולי עובדי כוכבים; וה"ה למים חמים שלהם".

מקור הענין, במשנה מבואר שאסרו שמן של גוי, אלא שלא היה הציבור יכול לעמוד בו, לכן התירו. וכ' הרמב"ם [מאכ"א י"ז כ"ב] "שמן של עכו"ם מותר, ומי שאופרו הרי זה עומד בחטא גדול, מפני שממרה על פי בית דין שהתירוהו, ואפילו נתבשל השמן הרי זה מותר,

ואינו נאסר לא מפני בישולי עכו"ם מפני שנאכל כמות שהוא חי, ולא מפני גיעולי עכו"ם מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו".

במגמ' מבואר, דאפ' יחיד המחמיר בזה, עובר בחטא.

[א.ה. והא דאנ"ש מחמירים לקנות שמן עם הכשר, היינו משום דיש חששות שונות במשך ההובלה, ובתהליך הזיקוק. ואם מחמירין בזה, ה"ה דיש להחמיר בכל חטיף המיוצר ע"י גוי שיש בו שמן, כגון פרינגל"ס.]

כ' השו"ע "וה"ה למים חמים שלהם", שאין לחשוש לבליעות של איסור. הש"ך [סקי"א] מביא הלבוש דמבאר הטעם משום דשומן פוגם המים. והק' הש"ך הא ודאי שומן משביח את המים, ולכן מסיק דהיתר כאן הוא משום שסתם כלי אב"י. הפר"ח מתיר אפ' ב"י, דהיכא שהוא לשתייה, שומן פוגם.

כלומר, הש"ך אינו מיקל אלא כשהוא אב"י, או סתם כלי, אבל הפר"ח מיקל אפ' בב"י, כיון שהוא לשתייה.

והנה, הפר"ח דס"ל דשומן פוגם כשהוא לשתייה, יל"ע, האם היינו דווקא במים חמים לחוד, או שהוא כולל גם תה ומטרנה וכדו'. והמיקל בזה, עליו להביא ראיה.

והנה, היכא שיש מים ממיחם, אי"צ לחשוש שמא היה בו שומן, דהוא כלי המיועד למים, אבל היכא שהוא מים חמים מקדירה, בזה שייך מח' הנ"ל.

הש"ך כאן [סק"י] כ' דאין במים משום בישול עכו"ם, משום שלא השתנה ע"י

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

עפ"י הנתבאר כאן, חצי או רביע של אבטיח שמוכרים בחנויות, אם אין לחוש לחריף, ואין לחוש שמא זילף עליה יין, מותר. ולכא' זה גם בתנאי שאין לחוש שמא חתך בו איסור, אבל בסי' קכ"ב מבואר דאומן יש להם כלים מיוחדים, ולכן אין לחוש להכני.

ואולי יש מקום להדר להסיר כ"ק, מצד דשיל"מ, אבל זה טירחא גדולה, ולא נראה שחייב לעשות כן בנידו"ד.

א

ב

האור. וזה לשיטתו שמביא צד כזה בריש סי' קי"ג. החת"ם ס"ל דיש לצרף צד זה להתיר דבר שלא נתבשל ע"י האור, כשבישלו גוי, אבל הערוה"ש ס"ל דאי"ז צירוף. וע"ע שבה"ל [ב' מ"ג, ו' ק"ח].

סעי' ח' – סבין, וחריף

הרמ"א מבואר דס"ל שזיתים הם חריף. וכ"מ במ"ב סי' תמ"ז דזיתים הם חריף. ויל"ע אם יש כאן שאלה יסודי אם חמוץ הוא בכלל חריף, או שיש סוגים שונים של זיתים.

הש"ך [סקי"ב] מציין לסי' צ"ו בענין לימונ"ש, דשם נתבאר אם ומתי אמרי' דבטל הסבין בכמות המאכל.

סעי' ט' וי' – טרית, טונינא

סעי' ט': הענבים שלהם, אפילו הן לחות הרבה עד שמנטפות, מותרות. וכן כל הכבשים שאין דרכם לתת בהם יין וחומץ. וכן טרית (פי' חתיכות דג גדול הנקרא טונינ"א כלע"ז) שאינה טרופה. וכן ציר של דגים שיש בו כולכית. וכן עלה של חלתית, מותר.

סעי' י': אסור ליקח מהם קורט של חלתית וטרית טרופה וחילק, דהיינו מיני דגים קטנים מעורבים, מפני שדגים טמאים מתערבים עמהם ואינו יכול להפרידם, וכבשים שדרך לפעמים שנותנים בהם יין. והני מילי לאסור באכילה, אבל בהנאה, מותר. ואם ידוע שהכל נותנים (בהם) יין, אסורים אפילו בהנאה. הגה: ומוכרו כולו, חוץ מדמי יין נסך שבו (בית יוסף וא"ח נ"ח נ"ב). ואם ידוע שעובד כוכבים אחד הוא צעיר שאינו מערב בו יין, אף על פי ששאר עובדי כוכבים לערב בו יין, מותר ליקח מכולו, כל זמן שלא ידוע כן בודאי שערב בו, דתלינן לקולא שמה לא ערבו בו. וכן כל כיוצא בזה באיסורי דרבנן (מרדכי וארוך כלל מ"ד). ואם ידוע שמקלת עובדי כוכבים בודאי נותנים בו יין, ומקלתו בודאי אין נותנים בו יין, אזלינן בתר רובא, דכל דפריש מרובא פריש. אבל אסור לקנות מהם צתיסה, דכל קבוע כמחאה על מחאה דמי (ד"ע).

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

דג טונה

הבאנו למעלה תשו' ר' משה [ג' ח'] בענין הדגים, שנכנס ויוצא לא מהני במפעל של דגים, כי הם קולפים הדג כ"כ מהר, וא"א להשגיח שמא הכניסו דג א' טמא בלי שיראה. הOU יש להם אומדנות שונות לברר שהוא דג טהור.

היביע אומר מק' ע"ז מסעי' שלנו, דהרי ודאי היו יודעים בסעי' י' שהיה מין טהור, דאל"ה לא היה הו"א להתיר, אלא ע"כ יודעו, ואעפ"כ אסור, דבכדי להיות דג טהור אינו מספיק לסמוך על רוב וחזקה או אומדנא, אלא צריכים ידיעה ברורה, וא"כ איך הOU קיימו את זה.

מו"ר למד דכאן הוא תקנה מיוחדת בענין טונינ"א, וס"ל דטונה שלנו הוא טונינ"א שלהם.

בענין דגי סלומון, לקנות מהגוי כשאין עליה עור, עמש"כ בס' פ"ג, ובס' צ"ו בענין הסכינים; ואם הוא ארוז, וניכר שהוא סלומון, ויש אומן לא מרעי נפשיהו, והוא מיוצר בכמות גדולה עד כדי שאין לחוש להסכינים, ואין לחוש לתולעים, לכא' אינו שאלה חמורה, אבל כדאי לקנות מישראל.

היתירו של הרמ"א

לכא' מרמ"א שלנו מבואר דכשאין גוי שוודאי מכנים יין, ויש גוי שוודאי אינו מכנים יין, בשאלה של דרבנן מותר לסמוך להתיר המוצר.

וזה לא יעזור לענין מסטיק, כי בזה שאלות של דאורייתות. ויל"ע, האם יש להקל היכא שיש שאלה של דאורייתא, באופן דרבנן, כגון סיגרייה אלקטרונית,

שיש שאלה של דאורייתא על היין וגליצריין, אבל המעשן אינו אולכו בדרל אכילתו אלא מעשן, הוא כטעימה בעלמא. כלומר, הואיל ומדובר בשאלה של דרבנן, יש לסמוך על קולת הרמ"א. או"ד, הוא שאלה של דאורייתא שנתגלגל לשאלה של דרבנן, וע"ז אין קולא.

ועוד, בלא"ה הרשב"א בס' קב"ב ס"ל דיש מקום להחמיר אף כשהוא באמת שאלה של דרבנן.

וע"ע פסקים ותשובות, ולא ברירא לי אם אכן זה נחשב טעימה, וממילא יתכן שמדובר בשאלה של דאורייתא. וע"ע במ"ב בהל' פסח לענין עישון טאבא"ק.

הש"ך פקי"ז מציין לס' קב"ב דקיי"ל דסתם יינם בזמח"ז מותר בהנאה במקום הפסד. והנה, שם בס' קב"ב איירי בציור שקיבל יין כמתנה מהגוי, דמותר למכרו במקום הפסד. אבל כאן הש"ך מיירי אף היכא שאין כולו יין אלא יש טעם יין בו, ואעפ"כ שרי.

כגון וויסקי שיש בו 'שרי', מותר ליהנות ממנו במקום הפסד, כגון קיבל כמתנה, מותר למכרו או לתת כמתנה לאחר [אם זה נחשב הפסד]. אבל אינו לכתחילה לסחור במשקאות הללו, דלכתחילה יש לאסור בהנאה. וזה מצוי יותר באלו שקונים חביות של וויסקי.

סעי' י"א, מוריים, כשיין יקר, אין לחוש שמא הכניסו בו יין. כגון, וויסקי שלא אומרים שנעשה בחביות של יין, הן על הבקבוק והן על האתר [עם כל המילים השונים שיש לזה], אי"צ לחוש שמא יש בה יין, דהואיל וחביות האלו עולים כסף,

סימן קי"ד – דיני שכר ומשקין של עכו"ם

אם היו משתמשים בהם היו מפרסמים
את זה.

אגב, שמענו שגם לענין 'בורבון' יתכן
שאלות של חביות של יין.

סעי' י"ב; עמש"כ בס' פ"ז, ושם
מבואר דאמרי' כן לענין עור, וכאן
מבואר דלענין הבשר נמי אמרי' הכי.